

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ ВІРИ В СУСПІЛЬСТВІ

В статті висвітлюється значення політичної віри як феномену на якому ґрунтується процес здійснення влади та його легітимізація. Виокремлюються етапи виникнення політичної віри, динаміка, її функції та роль у політичному житті суспільства. Також розглядається її співвідношення з релігійною вірою, знанням та довірою.

Ключові слова: політична віра, влада, легітимізація, політичне довіра.

Актуальність дослідження політичної віри ґрунтується на тому, що а основі політики лежить панування, яке неможливо здійснити без віри. З боку громадянина така віра є відмовою від раціональної критики встановленого порядку та від будь-якого сумніву. Таким чином людина виправдовує владу, яка існує над нею і вважає її, якщо не найкращою, то гідною того, щоб керувати її життям. Не тільки процес встановлення нового порядку потребує політичної віри, а й функціонування вже встановленої влади неможливе без підтримки народу.

Феномен віри здебільшого вивчався в етичних, метафізичних чи релігійних аспектах. В філософських роботах різних періодів піднімається проблема співвідношення віри та розуму, віри та знання. Проблема віри як світського феномена частково розглядалась у працях таких дослідників як Алмонд Г., Арендт Х., Верба С. Гоше М., Грановска Р.М, Джеймс У., Кант І., Ольшанский Д.В., Пірс Ч., Попова І.М., Стур Дж.Дж., Франк С. Л., Фреик Н.В., Рокіч М., К.Ясперс. Проте роль віри в політичному житті суспільства до сих пір залишається недостатньо вивченим.

Метою даної статті є визначення сутності політичної віри та її ролі в політичних процесах. Це зумовлює виконання наступних завдань: визначення поняття політичної віри, співвідношення релігійної та політичної віри, основних відмінностей між політичною вірою та довірою; з'ясування процесу її виникнення, впливу на процес здійснення влади.

Слід почати розгляд даної проблематики з етимології слова «віра», тому що в різних мовах фіксуються різні сторони цього глибинного поняття, і тільки сукупність цих значень дає змогу побачити всю багатогранність цього поняття. Російське слово «вера» походить від дієслова „верить”, тобто довіряти. Воно спрямоване на моральність того, кому вірять. Німецьке походить від дієслова, що перекладається як дозволяти, хвалити, любити. Англійське походить від дієслова із значенням вірити у щось, довіряти, почитати, схвалювати. Грецьке - ввіряти себе комусь, ризикуючи собою, слухатись, бути впевненим, довіряти. Єврейське слово „віра” має спільний корінь зі словом істина. Латинське означає посвідчення довірою. Санскритське походить від дієслова, що означає покладати своє серце на Бога. Таким чином віра передбачає наступні основні властивості: довіряти, поважати, любити, схвалювати, прагнути до моральності.

Політична віра - ставлення до дійсності, продиктоване глибокою прихильністю до політичного ідеалу, векторно-регулятивний чинник змін у суспільному житті; особисто набуті, емоційно пережиті й визнані політичні ідеали, принципи й норми поведінки та діяльності, ознака політичної культури людини [1, с.86]. Вона визначається як світоглядне і психологічне прийняття основних положень даної політичної системи, не вичерпується „сліпою впевненістю”, проте певною мірою поєднана з тими чи іншими знаннями про суть і принципи, які в даній державі системно поширюються у вихованні і освіті як незмінні істини. Об'єкти політичної віри не можуть бути повністю приховані. Сутність цих речей, про які маємо часткове знання, розуміння, сприйняття та очікування

їхнього втілення обов'язково колись були нам дані у вигляді прикладів, можливостей або ідей.

Насправді пара понять, вірування релігійне і вірування політичне, вбирає в себе найсуттєвіше в розвиткові суспільства та розвиткові людського розуму. Вони окреслюють те, що слід вважати визначальними чинниками формування сучасних суспільств, а саме — процес виходу з релігії. Ці поняття охоплюють перехід від гетерономного суспільства, структурованого релігією, до суспільства автономного, яке саме дає собі свій власний закон і обирає собі ідеалом самоуправління [2, с.103]. Тобто суспільство розвиває з цією метою дискурс про самого себе, пориваючи з релігійними дискурсами. Утворюються нові вірування, які за своїми предметами належать до зовсім іншого, ніж релігійне вірування, порядку.

Не потрібно уявляти собі моментальної заміни одного способу вірування та одного типу дискурсу іншим. Релігія не зникає за один день. Просто вона втрачає свою політичну функцію, свою вищу легітимізуючу владу. Релігія опиняється в ситуації конкуренції з дискурсом, радикально протилежним її постулатам, всередині якогось соціального світу, який вона більше не охоплює і не вносить. Ситуація та дискурс починають потроху, дуже повільно спотворювати її.

З одного боку, релігія як переконання буде перетворюватись так само легко та непомітно, але невпинно, на індивідуальне вірування, на релігійну думку, поруч із іншими думками всередині плюралістичного простору конфронтації, встановленого прилюдними дебатами та політичним вибором. Представницька система та акт голосування виявили себе в ході часу як потужні символічні трансформатори. Вони змусили віру в очі її власних adeptів змінити статус всеохоплюючого ставлення спільноти на статус окремого факультативного ставлення громадянина.

Релігійне вірування стає віруванням у владу минулого; політичне ж вірування, що виникає завдяки цьому обертанню, є віруванням у владу майбутнього. Воно полягає не в абстрактному управлінні собою, а в конкретному продукуванні себе. Усвідомлення історії не зводиться до пасивного усвідомлення породжувальної здатності часу; воно передбачає також активне усвідомлення необхідності творити впродовж цих продуктивних трансформацій. Суспільство, яке виходить з релігії, є суспільством, яке організовується з огляду на свої власні зміни на краще; це суспільство, в якому сукупність індивідуальних та колективних дій орієнтується на майбутнє як на час, стосовно якого вимірюється своя влада над собою.

На основі віри люди можуть уявляти майбутнє, передбачати, проникати в його таємниці. Цим вимогам може відповідати ідеологія як сукупність політичних вірувань. Тут слід відокремити такі функції політичної віри як стабілізаційна (підтримує існуючий порядок), санкціонуюча (створює певні норми поведінки, встановлює межі допустимого в політичних діях), регулятивна (регулює взаємовідносини між індивідом і владою, політичною силою і владою, та взаємовідносини між людьми в сфері політики), евристична (є засобом пізнання дійсності), компенсаторна та функція „натхнення” (стимулює політичну активність).

Згідно роботи Франка політична віра проходить такі етапи: вона зароджується в свідомості інтелігенції, потім „спускається” до народу, в цей же час відбуваються певні політичні перетворення і наступним етапом є втрата політичної віри, яка охоплює широкі верстви населення, але не всіх громадян [3]. Ті хто не втратили політичну віру прагнуть відновити старі ідеали та надати їм нової сили. Частина людей не відмовляється від віри в певну політичну ідеологію, тому що не мають внутрішньої мужності визнати, що впали в оману. Вони продовжують думати, що достатньо лише внести до старої ідеології деякі поправки, щоб вона відновила з більшою силою.

Щодо динаміки політичної віри, то її підсилення та загострення можна спостерігати саме під час революцій, змін політичного режиму. В цей час відбувається масове захоплення одними поглядами на суспільний устрій та повне розчарування в інших. Один

кумир скидається для того, щоб в цей же час був створений новий і почали йому поклонятися з колишньою пристрасстю. Зневірення в старі ідеї веде до руйнування суспільних інститутів, які вже не відповідають вимогам сьогодення. Зміна політичної віри веде за собою зміни як політичної системи, так і глибокі духовні зміни в суспільстві.

В цей час також можна встановити схожість і відмінність двох ідеологій – „писаної”, що створюється інтелігенцією, і „неписаної”, що має поширення в масах [4, с.28]. Можна говорити про подвійні вірування індивідів. З одного боку те, що проголошується і в той же час те, що вона визнає як правильне і належне та, з іншого боку, ті принципи та вірування, які вона не завжди усвідомлює, але діє на їх основі.

Проблема двох культур і ідеологій вирішується в даному випадку не як проблема різних поглядів і уявлень „верхів” і „низів”, а як проблема „двомислення”, невідповідності офіційного і „приватного”, якому були підпорядковані всі прошарки радянського суспільства. Віра в суперечливі ідеї, переконаність в правильності як одного, так і іншого світорозуміння.

Особливий характер в свідомості суспільства має взаємовідношення не тільки теперішнього і майбутнього, але і теперішнього і минулого. Песимістичне сприйняття теперішнього може привести до ідеалізації минулого. Але можливим є й інший варіант – негативне переосмислення минулого. Це явище можна було спостерігати в перші роки перебудови, коли вже достатньо визначено виявилась криза суспільства. Взаємовідношення минулого, теперішнього і майбутнього в повсякденній свідомості – заслугове уваги і певних зусиль предмет дослідження, аналіз якого необхідний для розуміння природи повсякденної ідеології, що являє собою вірування та переконання, якими користуються люди у повсякденній діяльності. Чим більш незначущими є події, що проходять на цьому відрізку, тим більш тривалим може здатися період, що сприймається як теперішній.

Важливим є те, чи сприймаються події, які відбуваються, як „покращення” або як „погіршення” політичної ситуації. Вірить людина в доцільність політичних змін чи ні. Це не означає, що громадянин має підтримувати чи не підтримувати всі абсолютно дії влади, але він має погоджуватись чи не погоджуватись з основним вектором змін. Тут виникає проблема довіри до держави та політичних лідерів. Довір’я політичне – визнання можливостей суб’єкта задовольнити потреби об’єкта (не підтверджених досі політичною практикою) [1, с.165].

Ступінь довіри залежить від того, якою мірою діяльність суб’єкта відповідає інтересам людей, що виявили йому довіру. Виділяють три основні підстави формування довіри: на основі сліпої (безоглядної віри) в ідеали; на основі динамічного співвідношення інтересів різних верств населення; на основі переконаності у правильності політики суб’єкта.

Виходячи з цього визначення можна говорити про те, що політична віра та довіра є близькими поняттями, але не тотожними. Спільною рисою обох з них є недоконаність певної політичної дії, стан очікування та сподівання, а отже і можливість розчарування.

Щодо відмінностей, то вони полягають в тому, що:

1. Довіра спрямована на певний суб’єкт політики, а віра містить в собі як очікування щодо суб’єкту, так і сподівання на здійснення певних ідеалів та ідеологічних програм. Ми не можемо говорити про довіру до ідеалів чи ідеології, але ми віримо в ідеали та ідеологію.

2. Довіра завжди передбачає наявність об’єкта довіри, яким виступає певний суб’єкт політики. Без наявності суб’єкта (політичних інститутів, лідера) довіра є неможливою, тобто вона має інтерсуб’єктивний характер. Політична віра навпаки є досить індивідуальний явищем і потребує лише носія певних політичних поглядів.

3. Політична віра є більш стійкішим утворенням ніж довіра. Людина може нікому не довіряти в політичній сфері, але завжди матиме власні переконання і віритиме, що жоден суб’єкт політики не достойний довіри.

Питання первинності політичної віри чи довіри залежить від конкретних обставин, а саме якщо відбувається процес первинної соціалізації, то спочатку виникне політична віра, а вже потім довіра до політичних лідерів та органів державної влади. Якщо відбувається процес вторинної соціалізації чи десоціалізації, то первинною буде довіра, а вже потім виникне віра. Людина ніби придивлятиметься до нових ідей ідеологій та лідерів, а вже після того як матиме довіру, повірить в їхні ідеї, ідеали та ідеологію.

Слід розглядати феномен політичної віри також і у сфері легітимності політичної влади. Згідно концепції Макса Вебера в основі легітимності лежить віра в традицію, особистість чи закон, відповідно існують три чисті види панування: традиційний, харизматичний та раціональний. Панування є традиційним, якщо його визнання спирається вірі в святість давно встановлених порядків. У традиційних суспільствах законність належала людині в особі пана або монарха і була спадковою; спосіб управління був високо персоналізований й обмежений звичаєвими нормами та обов'язками. На відміну від традиційного, харизматичне панування засновується на цінності неповсякденності, а винятковості. Воно ґрунтується на вірі в надзвичайні можливості політичного лідера, який володіє харизмою. Особливістю є те, що цей тип легітимності функціонує, поки підтверджується харизма лідера шляхом перемог, успіху, добробуту підлеглих. З перемогою формалістично-юридичного раціоналізму на Заході з'являється ще й легальний тип панування, який засновується не на відданості харизматичній особистості чи на силі традицій, а на вірі в раціонально усталені норми, тобто полягає у вірі в авторитет закону.

Важливим також є той момент, що для ефективного панування не потрібна реальна харизма чи справедливі закони. Головною є віра в те, що закон є справедливим, лідер – харизматичним, а суспільний устрій споконвічним. Тобто тут вже можна говорити про створення певної ілюзії. Врешті, навіть очевидні норми, які не вимагають інтерпретації, можуть бути інтерпретованими протилежно тому їхньому розумінню, яке вони мали до цього часу. І якій інтерпретації повірить народ, відповідно до таких правил та норм здійснюватиметься панування. „Жодна норма не здійснює сама себе. Ключове значення має те, хто охороняє конституцію і хто її інтерпретує” [5, с.31]. Так, Конституція має беззаперечний авторитет, але питання полягає в тому, який зміст матимуть її норми.

Політична віра (яка вимірюється діями) не тільки перевищує а й повинна перевищувати доведеність, тому що існує відомий клас істин, для реальності яких віра є необхідним фактором і по відношенню до цього класу істин віра не тільки дозволена і допустима, але й необхідна. Істини ці можуть стати істинами тільки в тому випадку, коли віра зробить їх такими. Це стосується впливу віри на події, які відбуватимуться у майбутньому, або, навпаки, вірячи в наявність певного політичного порядку люди створюють його своїми діями. Таким чином, навіть теорії походження держави ґрунтуються на вірі: ніхто з сучасників не спостерігав утворення держави як процес розвитку родини, чи власне суспільного договору; наділення божественною силою представників певного роду. Це знання ґрунтувалось на вірі дослідника, який починає задавати собі питання, а звідки походить держава. Потім, вивівши певну теорію, він починає аргументувати її і переконувати в своїй правоті інших.

Концепції владарювання так само ґрунтуються на політичній вірі. Телеологічна концепція характеризує владу як здатність досягнення поставлених цілей. При цьому влада розуміється досить широко – не тільки як влада людини над людиною, а й влада людини над природою. Для того, щоб згідно цієї концепції влада була здійснена, необхідною є віра людини в те, що її мета буде досягнута, в іншому разі про процес цілепокладання не може бути й мови.

Реляціоністська концепція розглядає владу як відношення між двома партнерами, коли один із них справляє визначальний вплив на іншого. В межах цієї концепції є три підходи до розуміння влади – спротиву, обміну ресурсами та розподілу сфер впливу. В основі цих всіх теорій лежить принцип того, що суб'єкт контролює об'єкт за

допомогою певних засобів. В основі лежить визнання засобів такими, що здатні надавати суб'єкту контроль над об'єктом. Але чи завжди суб'єкт насправді володіє тими ресурсами які надають йому владу? І чи в тій мірі він володіє ресурсами для того, щоб здійснювати свою волю? Якщо він не володіє засобами впливу в необхідній кількості, то йому необхідно створити видимість володіння. Тоді в таких відносинах має місце політична віра.

Системна концепція розглядає владу як системоутворююче відношення політичної системи суспільства. Тут влада з'єднує всі елементи політичної системи так, щоб це сприяло збалансованому стану як самої системи, так і суспільства в цілому. Влада покликана вирішувати суперечності між різними інтересами, які існують в суспільстві та необхідністю організованого порядку. Суб'єкти владних відносин визнаються такими, що здатні забезпечити стабільність та організованість політичної системи.

Біхевіоралістська концепція розглядає владу як особливий тип поведінки, за якої одні командують, а інші підкорюються. В її межах існує три підходи: силова, ринкова та ігрова. Силова модель виходить з того, що головним мотивом поведінки людини є прагнення до влади, а набута влада стає засобом досягнення інших благ. Тобто людина вірить в те, що отримавши владу, вона зможе задовольнити решту своїх потреб. Ринкова модель ґрунтується на тому, що за умов ринкової економіки влада стає товаром. Людина вірить в те, що вона може отримати владу як певний товар. Ігрова модель розглядає боротьбу за владу як певну гру, яка відбувається за визначеними правилами. І суб'єкти, і об'єкти владних відносин вірять в доцільність цих правил та необхідність їх дотримання.

Психологічна концепція пояснює владні відносини психологічними мотивами. В основі цих мотивів лежить прагнення людини компенсувати свої вади чи уникнути відповідальності за своє життя. Однією з причин виникнення феномену віри взагалі і політичної зокрема є усвідомлення людиною свого безсилля перед оточуючим світом. Вона прагне стати частиною чогось більшого та сильнішого цілого, віддаючи при цьому свою свободу. Цією більшою силою може бути інша людина (харизматичне панування), певний суспільний порядок (традиційне панування) або ж закон (раціональне). Тим самим людина певною мірою відрікається від свого власного „я”, від свободи, але натомість отримує впевненість і відчуття гордості за те, що є частиною чогось більшого, ніж вона сама. Це є першим механізмом втечі від свободи, який Фромм називав „авторитаризмом”. [6, с.50]. Таким чином індивід позбавляється сумнівів, якими супроводжується прийняття багатьох рішень, тому що відповіді на більшість запитань вже дані тим порядком, в який вона вірить.

Політична віра дає зручне та потрібне відчуття взаємодії між людьми. Вона, створюючи спільні смисли, робить можливою комунікацію між суб'єктами та об'єктами політики. Якщо вона перестала бути абстрактно-колективною і перетворилась на індивідуальну, то вона має надзвичайно сильний спонукальний потенціал. В групі людей, які мають однакові політичні вподобання, виникає відчуття певного затишку, люди стають друзями один для одного. Це можна спостерігати всередині будь-якої партії. Політична віра як об'єднує та створює спільний комунікативний простір, так і роз'єднує. Прикладом цього є спілкування між прихильниками різних політичних сил.

Слід зауважити, що політична віра в „священну справу” (побудова певного політичного ладу, громадянського суспільства і т.д.), при необхідності замінює віру людини в свої сили. Існує така закономірність: чим менше у людини підстав говорити про свої власні переваги, тим більше вона прагне стверджувати ті переваги, які має її країна, держава, нація.

Основним структурним елементом політичної віри є політичний ідеал. При розгляді цього питання будемо користуватись наступним визначенням. Ідеал політичний (від грецького поняття, уявлення) - це ціннісно-світоглядне відображення та впорядкування соціально-політичних реалій у вигляді мети, образів, уявлень про майбутнє, взірець

досконалості, котрий виступає для суб'єктів політики й широких верств населення моделлю бажаного, критерієм оцінки дійсності з позиції віддаленої мети [1, с.224].

Політична віра існує як в раціональній, так і в ірраціональній площині. Індивід може сприймати політичну дійсність, логічно обґрунтовуючи її для себе, і вірити в свої аргументи (які можуть бути як істинними, так і хибними), або ж суто емоційно, керуючись власними симпатіями чи антипатіями. Для того, щоб ствердити владу недостатньо лише логічно аргументувати її правочинність, необхідно, щоб відбулось її прийняття ще й на емоційному рівні.

Досить часто людина, всупереч здоровому глузду, всупереч логіці, тримається за свою віру, тому що остання дозволяє їй міцно об'єднатися з іншими людьми. Дитина вірить батькам, друг вірить другу, людина вірить в свій народ. Віра людини в політичну ідеологію, в іншу людину чи в істину – живий процес, він повинен відбуватися кожної миті. Створюється враження, що вірять практично всі люди, тому що без віри неможливе ніяке переконання, що в свою чергу виступає основою світогляду.

Знання не замінюють віри, тому що віра – справа не стільки розуму, скільки почуттів. У своїй початковій формі віра є почуття особистої зацікавленості в предметі віри. Людина вірить, якщо відноситься до цього предмету емоційно (якщо це близьке їй розуму і серцю). Політична віра входить в глибину психіки і не може існувати без почуттів, що суттєво відрізняє віру від знання. Знати можна багато, але це не зачіпає інтересів особистості і не викликає емоційної або оціночної реакції. Те, що знання виступають як зміст, у політичній вірі це постає не як словесна формула, а як переживання, тому вона володіє внутрішньою самодостовірністю. Віра не може послабитись раціональними аргументами, так як для більшості людей вона визначає себе як щось чуттєве; проте вона може зменшитись від створення нової, емоційно більш яскравої домінанти.

Політична віра здатна бути посередником між почуттями і знаннями, серцем і розумом, оскільки вона по своїй суті є і почуттями, і знаннями, і переживаннями з приводу отриманих знань про певні політичні події. Коли у людини немає здатності вірити, її знання не можуть стати і отже не можуть лягти в основу діяльності.

Якщо вести мову про політичну віру, як повсякденне явище, то її ядром виступає невизначеність. Певний рівень невизначеності в ситуації може відігравати позитивну роль, виступаючи фактором інтеграції особистості та стимулом рішучості і активності людей. Людина стає найбільш політично активною, коли вірогідність успіху та втілення власних політичних ідеалів складає приблизно 50%. Політична віра не потрібна, в разі коли успіх гарантовано, та віра є неможливою, у випадку, коли очікується невдача. В такому разі громадянин людина стає політично пасивним. Втрачається необхідність власної діяльності .

Повсякденна політична віра завжди містить очікування виконання бажань. Її можна розглядати як особливий психічний стан, що виникає в невизначеній ситуації, в умовах дефіциту точної інформації про досяжність поставленої мети.

Віра виникає з приводу тих процесів, подій, ідей, які, з одного боку, мають для людини суттєвий особистісний зміст як сукупність пізнавальних, емоційних і вольових моментів, а з іншого, проявляються у вірогіднісній ситуації, що представляє певний ризик. „Щоб вірити, необхідно ризикнути, погодитись на абсурд, відволіктись від свого розуму, все поставити на карту. Це можна зрозуміти як абсурд, що не має ніякого раціонального підґрунтя.” [7, с.373].

Підводячи підсумки слід зазначити, що політична віра є ставленням до дійсності, що продиктоване прихильністю до політичного ідеалу. Вона виступає як регулятивний чинник змін та залежить від рівня політичної культури особистості. Історично політична віра виникає після релігійної, в результаті секуляризації суспільного життя. Вона зароджується в свідомості інтелігенції, потім поширюється в народі і поступово слабнути та зникати. Саме завдяки політичній вірі відбувається процес здійснення та легітимізації

політичної влади. Не слід ототожнювати поняття політичної віри та довіри. Перспективами подальших дослідження у даному напрямі є вивчення віри як чинника трансформаційних процесів у суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Політичний енциклопедичний словник. / За ред. Ю. С.Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – К.: Генеза, 2004 . – 736с.
2. Гоше М. Демократія проти себе самої / М.Гоше; [пер. з фр. О.Йосипенко]. – К.: Український центр духовної культури, 2006. – 376с.
3. Франк С. Л Крушение кумиров [Электронный ресурс] / С.Франк. – Режим доступа: www.vehi.net/frank/kumiry.html. – Назва з титул. екрану.
4. Попова И.М. Повседневные идеологии. Как они живут, меняются и исчезают / И.М. Попова. – К.: Институт социологии НАН Украины, 2000. – 218с.
5. Wolek A. Demokracja nieformalna. Konstytucjonalizm a rzeczywiste reguly polityki w Europie Srodkowej po 1989 roku. / A.Wolek – Warszawa, 2004. – 286s.
6. Фромм Э. Бегство от свободы / Э.Фромм; [пер.Г.Ф. Швейник]. – 2. изд. – М.: Прогресс, 1995. – 253с.
7. Грановска Р.М. Психология веры / Р.М. Грановска. – СПб.: Речь, 2004. – 576с.

Супруненко Е.М.

СУЩНОСТЬ И РОЛЬ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ВЕРЫ В ОБЩЕСТВЕ

В статье рассматривается значение политической веры как феномена, на котором базируется процесс реализации власти и ее легитимизации. Выделяются этапы возникновения политической веры, динамика, ее функции и роль в политической жизни общества. А также выясняется ее соотношение с религиозной верой, знанием и доверием.

Ключевые слова: политическая вера, власть, легитимизация, политическое доверие.

Suprunenko O.

THE ESSENCE AND ROLE OF THE POLITICAL BELIEF IN SOCIETY

The article reveals the meaning of the term „political belief” which is the basis of the process of realization of power and its legitimating. Author picks out the stages of rising, dynamics, functions and the role of political belief in political life of society. In the article, its correlation with faith, knowledge and trust is singled out too.

Key words: political belief, power, legitimating, political trust.